

In hoeverre wordt onze genderidentiteit bepaald door de media?

1. Wat is de huidige mediacultuur? (zoiets)

Korte geschiedenis van onze mediacultuur.

2. Wat is gender?

Korte geschiedenis van de het ontstaan van vrouw/man/ontwikkelingspsychologie.

Vooroordelen in rolverdeling benoemen, evolutionaire 'redenen' (zie Het idee M/V)

2.1 Vrouwengeschiedenis

(korte omschrijving feministische golven in het verleden en de reden waarom dit tegenwoordig allemaal weer actueel in i.c.m. mijn onderwerp

- Eerste feministische golf; kiesrecht, Aletta Jacobs

- Tweede feministische golf; recht op betaald werk/deelname maatschappij;

The Feminine Mystique (Betty Friedan)/La Deuxième Sexe (Simone de Beauvoir)

3. Hoe wordt men beïnvloed door beeld in de media? (en wie zijn daar het meest gevoelig voor?)

Voorbeelden noemen, uitleggen wat de strategieën zijn

kookboeken; gezond-voedsel-trend, vrouwen worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid tegenover het gezin

kledingstijlen; vroeger was blauw voor meisjes, roze voor jongens; het draaide om rond 1960; etc
<http://www.smithsonianmag.com/arts-culture/when-did-girls-start-wearing-pink-1370097/?no-ist=&preview=&page=1>

4. Zijn we gewend aan het seksisme in de media?

Voorbeelden noemen, urgentie aanduiden, bewustzijn creëren

5. Wat is de (onbewuste) politieke agenda van deze huidige beeldcultuur?

Onderzoeken wie baat hebben bij deze beeldvorming en instandhouding hiervan

+ oplossing bieden/actie aangeven

<http://www.fastcodesign.com/3037468/an-app-to-teach-kids-that-gender-norms-are-bs>

MET MAN EN MACHT

“Je komt niet ter wereld als vrouw, je wordt vrouw” Simone de Beauvoir
“One is not born, but rather becomes a woman”

*Look what you had to start
Why all the change of heart?
Well you need to play your part
A copy of a copy of a
Now look what you gone and done
Well that doesn't sound like fun
So I'm not the only one
A copy of a copy of a*

Inleiding

Een paar maanden geleden was ik aan het wachten op mijn afspraak bij het stadsdeelkantoor, en naast mij kwamen een vader met zijn zoon en dochter van maximaal 8 jaar oud zitten. Na een paar minuten werd me duidelijk hoe de rolverdeling was: dochter sjouwde een plastic mini-maxi cosi mee met daarin een speelgoedpop en haar vestje als deken. Zoonlief had niets nodig om zich mee te vermaken en ging proberen te breakdancen op de vloer van het kantoor. De dochter liet daarna zien hoe goed 'haar baby' het al deed en liet de pop lopen, rennen en haar broertje in elkaar trappen. Zodra de pop in de buurt van het jongetje kwam, keek hij een beetje afwachtend, hij wist duidelijk niet wat hij met het ding moest waar zijn zusje zo goed voor zorgde.

Bovenstaand verhaal geeft goed weer hoe het gesteld is met de rolverdeling tussen jongens, meisjes, man en vrouw en vanaf hoe jong daar al duidelijke grenzen in zijn gesteld. Als jongen vind je poppen niet cool, je bent stoer en sterk. Meisjes worden keer op keer geleerd dat je lief moet zijn, moet zorgen en dat baby's krijgen leuk is en je taak als toekomstige volwassen vrouw.

In mijn scriptie onderzoek ik hoe deze rolverdeling ontstaat, door de rol van de media en de ontwikkeling van kinderen vanaf hun geboorte te bekijken. Hoe belemmeren deze rolverdeling en stereotypes de positie van de vrouw in de huidige samenleving en hoe komen we hier vanaf?

(nog niet definitief)

1. Wat is de huidige mediacultuur? (zoiets)

Korte geschiedenis van onze mediacultuur.

Media is een vorm van massacommunicatie waar zo veel mogelijk mensen mee worden bereikt. Dit begon in de 15^e eeuw massalere vormen aan te nemen door de uitvinding van de boekdrukkunst en werd in de 18^e eeuw beter toegankelijk door de opkomst van kranten. Andere vormen van massamedia kunnen de dorpsomroeper, het pamflet, en later radio en televisie genoemd worden. Journaals in de bioscoop en later dagelijks op televisie zorgden voor een algemenere bewustwording van het nieuws van dichtbij en wereldwijd. De laatste jaren, door de opkomst van internet en smartphones, weten we binnen enkele seconden al of er in Irak een bom is ontploft of verderop in de stad een brand woedt.

In 2012 bleek televisie kijken nog steeds de massaalste vorm van mediagebruik¹: hier besteden we 2,5 uur per dag aan. Hierna zijn internet met 99 minuten per dag en radio luisteren 92 minuten beduidend minder tijdrovend, maar alsnog invloedrijk op de informatie die we binnen krijgen. Deze cijfers gaan over de leeftijdsgroep 20-65 jaar.

Televisie 2012: 145 min
Radio 2012: 92 min
Internet 2012: 33 min
Social media 2012: 24 min
Krant 2012: 12 min
Mobiel 2012: 7 min
Online video 2012: 4 min
Tijdschrift 2012: 3 min

Met de toename van het gebruik van mobiel internet en de opkomst van sociale media, is het delen van informatie nog sneller en overheersende geworden. Plaatst een vriendin van je op maandag een filmpje van een grappige kat, de volgende dag zie je dat filmpje ook op de Facebook-wall van anderen voorbij komen en is het filmpje opeens 5.000 keer 'geliked'. Het filmpje gaat viral en zodra het écht leuk, schokkend of grappig wordt gevonden, wordt het soms ook zelfs overgenomen door programma's als RTL Late Night of De Wereld Draait Door. Helaas gebeurt het hierdoor soms ook dat er 'nepnieuws' gepromoot wordt, waar later dan op teruggekomen moet worden om het te rectificeren. De grens tussen echt en nep vervaagd, omdat we steeds meer zélf de journalist worden en elke like weer een soort kick geeft (er komt letterlijk een shot dopamine vrij in je lichaam). Liever veel aandacht online, dan dat je per se een filmpje maakt dat helemaal klopt of juiste informatie geeft. Men heeft veel over voor die beruchte '5 minutes of fame'.

In het onderzoek in deze scriptie zal ik me toelagen op televisie, (wordt vervolgd)

2. Wat is gender? Gender vs. sekse

Korte geschiedenis van het ontstaan van vrouw/man/ontwikkelingspsychologie.

Vooroordelen in rolverdeling benoemen, evolutionaire 'redenen' (zie Het idee M/V)

In de omschrijving 'wat is een vrouw' en de tegenovergestelde vraag 'wat is een man' is het belangrijk om deze begrippen uit te leggen aan de hand van gender en sekse. Hier bestaat namelijk een verschil in.

Sekse is kort gezegd het biologische, aangeboren verschil tussen mannen en vrouwen. Heb je een XY-chromosoom en een piemel? Dan ben je simpel gezegd een man. Met XX-chromosomen en

¹ <http://www.marketingfacts.nl/berichten/mediabesteding-in-nederland-multitasken-neemt-toe>

een vagina ben je een vrouw, maar zo simpel ligt het natuurlijk niet. Transgender, transseksualiteit en interseksualiteit zijn andere vormen van seksualiteit waarbij de scheiding man/vrouw niet zo simpel ligt. Ik zal hier verder niet op ingaan.

Gender is daarentegen juist de sociaal gecreëerde status van een geslacht, waarbij de tijd en context in grote mate bepalen hoe die status eruit ziet. Zo zijn de stereotiepe eigenschappen van mannen en vrouwen algemeen bekend: mannen zijn zelfstandig, machtig, sterk en tonen weinig emotie; vrouwen daarentegen leven voor anderen, zorgen graag (en zijn daar goed in), zijn emotioneel en communicatief. Deze eigenschappen worden dan ook onbewust al verwacht bij deze twee seksen: de vrouw krijgt de meeste zorg over de kinderen, en als er iets is, kijkt men naar de moeder. Als er verhuisd of geklust moet worden, of er is een apparaat kapot, dan kijkt men de man lief aan.

Een boeiend voorbeeld over hoe we deze eigenschappen onbewust toedichten aan het geslacht, is het experiment waarbij wordt geluisterd naar het gehuil van baby's. Als eerste wordt naar het gehuil van baby David geluisterd, en studenten moeten bepalen welke emotie deze baby voelt. Boos, is meestal de conclusie. Daarna laat de professor een tweede baby horen, baby Dana. Haar gehuil wordt als verdrietig bestempeld, en daar gaat het mis.

De twee verschillende geluidsfragmenten was er namelijk in feite maar één, en wat je hebt gehoord is je eigen onderbewuste die de vooroordelen tussen de geslachten bevestigd.

Op universiteiten wordt dit experiment vaak gebruikt als eyeopener wat betreft ons denken in stereotypen.²

De vraag is of we klakkeloos deze genderrol op ons nemen of beseffen dat we voldoen aan een stereotype?

Aangenomen wordt dat ontwikkelingspsycholoog Robert Stoller in 1968 een van de eerste was die het onderscheid in sekse en gender duidelijk maakte in zijn boek *Sex and Gender: On the Development of Masculinity and Femininity*. Samen met collega John Money staat Stoller bekend om het creëren van een ander denkbeeld wat betreft 'mannelijkheid' en 'vrouwelijkheid', waarbij minder in restricties wordt gedacht. Deze denkbeelden werden een niet lang daarna overgenomen door de tweede feministische golf (rond 1970), waarbij Ann Oakley benadrukte dat de biologische verschillen tussen man en vrouw worden gebruikt ter rechtvaardiging van ongelijke machtsverhoudingen en de instandhouding hiervan. Gayle Rubin pleitte zelfs voor een compleet androgyne samenleving, waar gender geen rol speelt en de biologische verschillen dus geen sociale betekenis (meer) hebben.

Uit deze verandering in de gedachten over gender en sekse ontstond het basisprincipe van het *gelijkheidsdenken*. Door het doorbreken van de bestaande rolpatronen, die zijn ontstaan door het traditionele gender-idee, zou een gelijkwaardige samenleving ontstaan.

Even terugkomen op Ann Oakley. Zij schreef in 1972 de tekst *Sex, Gender en Society* die erg invloedrijk bleek te zijn. Zij legde daarin namelijk de link tussen gender en ongelijkheid en onderdrukking van vrouwen als eerste.

Maar is vrouw-zijn een algemeen begrip of kunnen we zeggen dat vrouwen een gemeenschappelijke eigenschap hebben, namelijk het vrouw-zijn? Of verbind alleen de die eerdergenoemde onderdrukking de vrouw? De vrouw bestaat puur als tegenhanger van de man; ben je geen man, dan ben je een vrouw. Maar buiten dat kan een geslacht nog onder veel andere domeinen vallen: ras, etniciteit, klasse, etcetera. Dit alles vormt een identiteit maar geeft ook aan dat er geen één gemeenschappelijke identiteit voor de vrouw bestaat. Geen enkele man en geen enkele vrouw is hetzelfde dus is het misschien wel niet te doen om over 'vrouwen' en 'mannen' in het algemeen te spreken. Maar zoals met alle 'hokjes', is het afbreken van zo'n systeem erg lastig en is deze terminologie te breed in gebruik in alle verschillende radertjes waarop onze samenleving bestaat.

² 2 Ten Broeke, A., 2011, *Het idee M/V*, Amsterdam: Maven Publishing, pagina 15

Het belangrijkste moment waarop je gender wordt bepaald is wel bij de geboorte. Hoeveel babykamers worden er wel niet roze of blauw geverfd zodra men op de echo heeft gezien wat de baby 'is'? Op de dag van de geboorte, als het eerste bezoek komt kijken naar de kersverse nieuwe wereldbewoner, wordt al meteen gesproken in termen als 'wat is ze lief' en 'wat kijkt hij al wijs de wereld in'. Babies worden al meteen eigenschappen toegedicht, die ze helemaal niet bewezen hebben al te hebben. Meisjes zijn lief en jongens zouden al sterk de handen van hun ouders vastgrijpen, al is hier natuurlijk nog helemaal geen verschil in te ontdekken.

Als de ouders thuiskomen met hun kind, dan is in de kinderkamers vaak al direct duidelijk waar het kind, ook in de jaren daarna, naar wordt gevormd: jongens hebben veelal stoer speelgoed als kraanwagens en autootjes tot hun beschikking, waar meisjes met (roze) poppen en huishoudelijk speelgoed zoals keukentjes worden uitgerust. Natuurlijk is dit niet altijd het enige speelgoed wat er beschikbaar is, maar het maakt wel al gelijk een duidelijk verschil: de ouders bepalen waar het kind mee moet spelen al voordat het kind zich zelf jongensachtig of meisjesachtig heeft kunnen gedragen. Puur vanwege het feit of het kind een X- of Y- chromosoom bevat, worden er al keuzes gemaakt die het kind vormen tot het stereotype geslacht zoals we het kennen in onze samenleving.

Deze stereotypen blijven ons hele leven bestaan en aan de hand hiervan worden er in de samenleving een hiërarchie gecreëerd waarbij typische 'mannenberoepen' en 'vrouwenberoepen' ontstaan. Vaak worden de eerste hoger gewaardeerd en beloond qua salaris, wat naar mijn mening nergens op slaat. Een ander woord hiervoor is *genderstratificatie*, waarbij de dominante positie van de man ten opzichte van de vrouw bedoeld wordt.

Kunstproject van de Koreaanse fotograaf JeongMee Yoon: ³

³ <http://www.fastcoexist.com/3034029/blue-is-for-boys-pink-is-for-girls-see-children-surrounded-by-their-color-coded-toys#1>

2.1 Vrouwengeschiedenis

Nu we weten wat het verschil is tussen sekse en gender, is het interessant om te kijken naar hoe de stereotype beelden van de vrouw geleidelijk is ontstaan en hoe de rol van de vrouw steeds meer aan het veranderen is, of hoe daar in ieder geval pogingen toe ondernomen worden.

In de oertijd was de man op pad om te jagen en de vrouw bleef bij hun kroost om ze te verzorgen en te beschermen. Klinkt bekend, maar klopt dit beeld van de rolverdeling bij de eerste mensen wel? Geschiedenisboeken staat er vol mee, maar dit denkbeeld is verre van waar. In de tijd waarin de oermens rondtrok en het leven vol gevaren zat, was het wel degelijk waar dat mannen en vrouwen redelijk dezelfde taken en verantwoordelijkheden hadden. Dit is alleen slecht waar te nemen in opgravingen, dus keihard bewijs hiervoor is lastig te vinden. Maar met logisch beredeneren is er dus ook geen bewijs dat de vrouw in deze periode al een duidelijke genderrol van verzorgende moeder had. Pas toen de mens zich ging vastleggen op één plaats en de men beseftte dat een kind maar één vader had (dit was hiervoor niet echt duidelijk blijkbaar), men gevoel kreeg voor bezit. Het wonen op één gebied zorgde tevens voor een gevoel dat het andere bezit, de vrouw, ook beter in bedwang gehouden kon worden, en zo ontstonden de eerste tekenen van een verschil in man/vrouw machtsverhoudingen.

Als we terug gaan naar een ander moment in de geschiedenis, of het nou echt gebeurd is of niet, dan kunnen we, als we de Griekse mythologie e.d. buiten beschouwing laten, een eerste aantekening over vrouwen aantreffen in de Bijbel:

“Het was niet goed dat de mens alleen was, dus gingen God en Adam op zoek naar een geschikte partner. Toen er onder de dieren geen goede tegenpartij te vinden was, maakte God een vrouw uit een rib van Adam. Toen Adam zijn vrouw zag, riep hij (vers 23): “Dit is nu eindelijk been van mijn gebeente en vlees van mijn vlees; deze zal „mannin” heten, omdat zij uit de man genomen is.” (Genesis 2:18-25)

De Bijbel is kort en krachtig: de vrouw, Eva, is een *mannin*, gemaakt uit de man en gecreëerd zodat Adam niet meer alleen was. Dieren waren niet goed genoeg dus werd er een vrouw gemaakt uit de rib van Adam. In andere delen van de Bijbel valt te lezen:

Want eerst is Adam geformeerd, en daarna Eva.

1 Timoteüs 2:13

Want de man is niet uit de vrouw, maar de vrouw uit de man.

1 Korinthe 11:8

Eva kwam dus altijd ná Adam, wat haar als je het heel rechtlijnig bekijkt, een ondergeschikte rol gaf als 'tweede mens' op de aarde. Nu geloof ik zelf niet in de juistheid van deze teksten, dus zal ik verder gaan met meer wetenschappelijk onderbouwde geschiedschrijving.

Uit de 15^e eeuw zijn er aanwijzingen dat vrouwen wel ondergeschikt waren, maar dat niet als hinderlijk ervoeren. Waarschijnlijk een geval van 'ze wisten niet beter', wat in een tijd van ongeletterdheid en de grote invloed van de kerk niet heel raar was. Abt Odo van Cluny (ca. 878 – 942) waarschuwde bijvoorbeeld: *“Een vrouw omhelzen is net hetzelfde als het omhelzen van een zak stront”*. Vrouwen dienden zich afzijdig te houden van het bekleden van ambten en deden ze dat niet, dan werden ze, bijvoorbeeld in het geval van de geneeskunde, gezien als heksen en daardoor veroordeeld voor hekserij.

Een andere stelling, van kerkvader Albertus Magnus van Keulen (ca. 1200-1280) luidde: “Voor een vrouw moet men zich hoeden als voor een giftige slang.”. Dit benadrukt wederom het negatieve denkbeeld in die tijd over vrouwen.

Later, toen de Victoriaanse tijd aanbrak en men steeds meer over andere landen te weten kwam, werd duidelijk dat bijvoorbeeld in Louisiana, Amerika vrouwen meer macht hadden en vrij waren om te reizen en beslissingen te nemen mét hun man. Maar het duurde nog lang voor de Victoriaanse denkbeelden, dat de vrouw schuw was en ‘aan de man probeerde te ontsnappen’, werden losgelaten. Aan het uiterlijk en het vrouwenlichaam werden hoge eisen gesteld, en het dragen van strakke korsetten was een must.

Het eerste echte invloedrijke moment dat vrouwen van zich lieten horen en opkwamen voor hun rechten was vanaf 1870 tijdens de Eerste Feministische Golf. In Engeland gingen vrouwen onder de naam *suffragettes* (suffrage betekent stemrecht) de straat op⁴. Tijdens dit eerste moment van bewustwording ging het de vrouwen vooral om het verkrijgen van vrouwenkiesrecht, dat vastlegde dat vrouwen ook mochten stemmen. Daarbij was een tweede doel om vrouwen het recht te geven tot toegang tot universitair onderwijs, iets dat tot die tijd ook niet vanzelfsprekend was. De Eerste Feministische Golf duurde tot ongeveer 1920 en bereikte het hoogtepunt rond 1900, toen er in de maatschappij veel veranderde.

Als we kijken naar hoe deze eerste beweging zich in Nederland manifesteerde, is de naam Aletta Jacobs een heel belangrijke. Aletta, de eerste vrouwelijke huisarts, afgestudeerd aan de Rijksuniversiteit Groningen in 1879, pleitte in 1883 al voor het vrouwenkiesrecht. Ondanks dat zij aan alle wettelijke bepalingen en belastingverplichtingen voldeed, werd haar verzoek zelfs door de Hoge Raad geweigerd. De samenleving was nog niet klaar voor een dergelijke verandering, want de traditionele denkbeelden over de rol van de vrouw werden nog hardnekkig in stand gehouden door de kerk en de psychologie die theorieën gebruikten waarin het vrouwenbeeld nog erg ouderwets was. Maar Aletta’s moedige poging om de bestaande denkbeelden te veranderen had uiteindelijk wel degelijk effect, want in 1917 konden vrouwen tot volksvertegenwoordiger worden gekozen en in 1919 kregen alle Nederlandse vrouwen boven de 23 jaar het actief kiesrecht, waarmee ze dus mochten stemmen. Suze Groeneweg was in 1919 het eerste vrouwelijke lid van de Tweede Kamer.

In de jaren '60 ontstond de Tweede Feministische Golf, een heropleving van het emancipatiedebat waarbij de nadruk lag op het recht op betaald werk en later ook op de zelfstandigheid van de vrouw en het zijn van de ‘baas in eigen buik’. Ook andere onderwerpen zoals het uitbannen van vrouwenmishandeling, de herverdeling van zorgverantwoordelijkheden/huishoudelijke taken en opheffen van eenzijdigheid van weergave in media, waaronder pornografie waren (en zijn!) belangrijke punten. Bij het opsommen hiervan wordt al een beetje duidelijk dat ik met mijn scriptie en onderzoek verder ga op deze punten en hoe deze tegenwoordig bestaan.

Belangrijk (vooral in de Verenigde Staten) was het boek *The feminine mystique* van Betty Friedan, dat de frustraties van de vrouw in haar vastgeroeste ideaal als huismoeder aan het licht bracht. Ze stimuleerde hiermee de beweging om zich los te maken van het huisvrouwenbestaan en hun eigen identiteit te ontwikkelen, zonder dat het huishouden de enige bron van voldoening was. De Europese tegenhanger van dit boek was *La deuxième Sexe* van Simone de Beauvoir, dat al in 1948 uitkwam maar pas jaren later vertaald werd en invloed kon uitoefenen. In 1967 verscheen in Nederland het artikel *Het onbehagen bij de Vrouw*, dat gaat over het boek en onderzoek van De Beauvoir en werd geschreven door Joke Smit. Zij richtte een jaar later met Hedy d’Ancona het

⁴ Ten Broeke, A., 2011, *Het idee M/V*, Amsterdam: Maven Publishing, pagina 208

platform *Man Vrouw Maatschappij* op, dat pleitte voor een actievere rol van vrouwen in maatschappelijke instituties. Een voorbeeld van één van de vernieuwingen in de maatschappij ten behoeve van vrouwen is het feit dat in 1974 het eerste Blijf-van-mijn-Lijfhuis werd opgericht in

Amsterdam, een belangrijke gebeurtenis waarbij vrouwen op konden staan voor hun eigen veiligheid en zich los konden maken van hun thuisbasis waar ze mishandeld werden.

De feministische golven zijn hierna niet opgehouden met bestaan. Waar Madonna in haar video's expliciet op seksuele vrijheid en de vrouwelijke macht doelde (zie o.a. de video voor '*Justify My Love*' en '*Erotica*'), riepen de Spice Girls in de jaren '90 overall waar ze konden op tot '*Girl Power!*'

In het artikel '*Koketteren*' onderzoekt schrijfster Loes Meijer of er op het moment een trend gaande is in een nieuwe derde ("vierde, vijfde?") feministische golf. Ze doelt hierbij op popartiesten, die in onze huidige tijd de rol bekleden van moderne politici en opiniemakers, die benadrukken hoe belangrijk vrouwelijke zelfstandigheid is. Bijvoorbeeld zangeres Beyoncé die optredens geeft met in enorme letters 'FEMINIST' op de achtergrond. Het geeft in ieder geval aandacht aan het fenomeen, maar wat doen deze sterren verder? Een filmpje dat een tijdje circuleerde op Facebook en andere sociale media liet de speech van actrice Emma Watson (Hermelien in *Harry Potter*) zien, waar zij als UN Women Global Goodwill Ambassador sprak over hoe belangrijk het is om het verschil tussen man en vrouw op te heffen wat betreft inkomen, kansen op opleiding, etcetera. Ze vertelt onder meer dat als we niets veranderen in de huidige systemen, het nog 70 jaar duurt voor vrouwen hetzelfde salaris krijgen als mannen.

"For the record, feminism by definition is the belief that men and women should have equal rights and opportunities. It is the theory of the political, economic and social equality of the sexes."

Emma Watson tegenover de Verenigde Naties op 20 september 2014

Al deze (semi-)positieve geluiden ten spijt, blijkt uit onderzoek dat eenderde van de vrouwen en de helft van de mannen dat de moeder beter geschikt is om voor kleine kinderen te zorgen dan de vader. De mening dat moeders dan ook niet fulltime moeten werken maar thuis bij de kinderen horen te zijn, wordt door 40% van de Nederlanders gedeeld. (Het idee M/V, blz.156) Het feit dat vrouwen al van jongs af aan wordt geleerd zorgzaam te zijn, komt altijd in de levensfase waar kinderen worden weer volop in bloei. Waar de vrouw parttime gaat werken of zelfs helemaal stopt met werken, gaat de man vaak meer werken om op 'zijn manier' te zorgen voor zijn gezin. Maar wat nou als je als vrouw carrière wil maken? Als je al één van de vrouwen bent die wél kiest voor een eigen carrière, wordt het bereiken van de top je alsnog moeilijk gemaakt door het zogenaamde 'glazen' plafond. Vrouwen ondervinden allerlei obstakels om hogerop te komen, terwijl het vaak vanzelfsprekend is dat mannen op een gegeven moment promotie maken, en zo automatisch meer verdienen dan vrouwen. Deze scheve constructie bestaat zelfs bij mannen en vrouwen die dezelfde functie bekleden. Dan is het als vrouw op een gegeven moment misschien wel een betere keuze om thuis te gaan zitten met de kids, omdat je daar wél de waardering krijgt voor je talenten (namelijk zorgen voor de kinderen en het huishouden). Hoe modern en geëmancipeerd zijn we nou eigenlijk écht? En creëert de vrouw niet zelf het glazen plafond?

Uit verschillende onderzoeken is gebleken dat, hoe niet-seksistisch je ook bent ingesteld, als je voor de keuze staat of je een vrouwelijke sollicitant aanneemt, je onderbewuste de vrouw toch met mindere capaciteiten en kwaliteiten bestempeld. Zo wordt, ook al zijn de verschillende sollicitanten (man en vrouw) de man meestal gekozen, omdat hij nou eenmaal (onbewust!) als meer capabel wordt gezien.

Feit dat in de Verenigde Staten elke 6,2 minuten een verkrachting wordt gerapporteerd (het werkelijke aantal verkrachtingen zal nog wel hoger liggen dus, gezien niet ieder slachtoffer aangifte durft te doen) en elke 9 seconden een man zijn vrouw slaat, is nog steeds weerzinwekkend. Cijfers laten ook zien dat de kans om te sterven of verminkt te raken door het geweld van een man voor een vrouw groter is dan dan door kanker, oorlog, malaria en verkeersongelukken bij elkaar.⁵ Toch komen oorlogen en ziektes veel meer in beeld dat deze 'stille' cijfers.

"All that is needed for the forces of evil to triumph is for enough good men and women to do nothing."

English Statesman Edmund Burke

Iets wat mij, ook tijdens het schrijven van deze scriptie, steeds opvalt, is dat zodra je begint over de vrouwenidentiteit of de huidige rolpatronen, en al zéker als je het woord 'feminisme' gebruikt, je toch wat scheef wordt aangekeken. Scheer je je oksels niet? Ben je een mannenhater? Zie je vrouwen als beter? Ook Emma Watson voelt dit rare fenomeen aan en benoemt het als volgt:

'I decided I was a feminist and this seemed uncomplicated to me. But my recent research has shown me that feminism has become an unpopular word. Apparently I am among the ranks of women whose expressions are seen as too strong, too aggressive, isolating, anti-men and, unattractive. Why is the word such an uncomfortable one?'

Ze houdt een krachtig pleidooi waarom dit zo pijnlijk en onnodig is, en draait het mannen-haten om in een actieve oproep om iets bij te dragen aan het verschil dat zo hard nodig is:

"Men - I would like to take this opportunity to extend your formal invitation," zegt Watson 'Gender equality is your issue too. I've seen my father's role as a parent being valued less by society despite my needing his presence as a child as much as my mother's.'

3. Hoe wordt men beïnvloed door beeld in de media?

Voorbeelden noemen, uitleggen wat de strategieën zijn

In een wereld waar beelden steeds meer de overhand hebben in ons dagelijks leven, met overal filmpjes, tweets en foto's om iedereen steeds maar geïnformeerd en op de hoogte te houden, is het onvermijdelijk dat deze informatie-overvloed invloed heeft op ons denken. We krijgen tegenwoordig zelfs 20 keer meer informatie per dag te verwerken dan twintig jaar geleden⁶ en we zien meer beelden dan ooit tevoren.

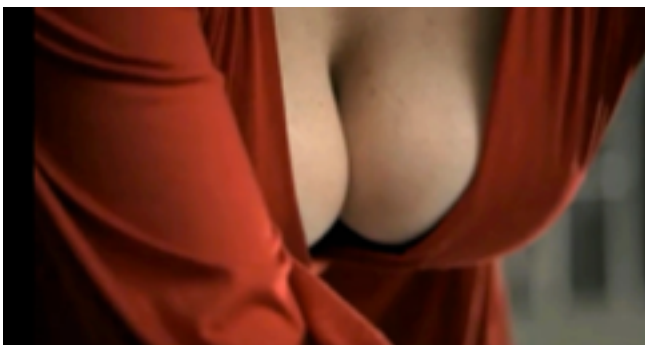
Herkenbaar beeld: het jonge meisje dat wat ze op tv ziet kopieert: de popcultuur is haar spiegel en de sexy dansjes worden vrolijk nagedaan.

⁵ (<https://decorrespondent.nl/1591/Elke-9-seconden-slaat-een-man-zijn-vrouw/53010529-c569b2d6>).

⁶ <http://brandpunt.kro.nl/seizoenen/2014/afleveringen/21-09-2014>

Zoals ik al noemde in het eerste hoofdstuk, is televisiekijken nog steeds onze primaire media-bron. De *cultivation theory*, ontwikkeld door George Gerbner en Larry Gross van de University of Pennsylvania, is een sociale theorie die de lange-termijn effecten van televisie kijken onderzoekt. De theorie tracht aan te tonen dat het vele kijken naar televisie op lange termijn (en met veel blootstelling aan televisie) meer effect heeft op de wereldperceptie van de kijker. 'Zware televisiekijkers' zijn eerder geneigd om in stereotypen te denken. Ook is er lichtelijk bewijs dat deze kijkers geweld als probleemoplossing zien. Dit onderzoek toont aan dat hoe meer mensen in de 'televisiewereld' zitten, hoe meer ze ook geloven dat de wereld die ze op televisie zien, de echte wereld is. Hierdoor ontstaat er een misvatting van hoe de echte wereld in elkaar zit. Deze theorie vormde voor Sara Baker Netzley het uitgangspunt om te onderzoeken hoe over homoseksuelen werd gedacht aan de hand van hun representatie op televisie. De verhouding tussen de getoonde hoge seksuele activiteit en de hoeveelheid homo's op televisie die compleet scheef is, deed televisiekijkers wel geloven dat homoseksuelen enorm seksueel ingesteld zijn. Oftewel: de beelden op televisie maken en bevestigen stereotypes, keer op keer. Bijvoorbeeld mensen uit een dunbevolkt, christelijk milieu die geen homo's in de directe omgeving (denken te) hebben, zullen zo denken dat alle homo's zo zijn, puur omdat ze niet zien hoe het in de echte wereld is.

Dat dit onderzoek ook op vrouwen van toepassing is, is niet erg verwonderlijk. Keer op keer zien we op televisie, in slechte reality series of soaps, maar ook als presentatrices van het nieuws, mooie, jonge vrouwen met vaak weinig eigen inbreng of een sterke mening. Hun lichaam is hetgeen waar de aandacht naartoe gaat of waarmee ze dingen voor elkaar kunnen krijgen.

—> verwijzen naar documentaire *Miss Representation*; hier wordt hetzelfde belicht maar dan voor vrouwen

Het alsmat herhalen van een stereotype beeld van de vrouw draagt bij aan het implementeren van het beeld dat de vrouw moet zijn, alhoewel dat beeld vaak niet klopt. De negatieve karaktereigenschappen worden uitvergroot.

Diana Meehan heeft in 1983 onderzoek gedaan⁷ naar hoe vrouwen op de Amerikaanse televisie te zien waren en kwam tot het volgende rijtje stereotypen:

- de rebelse, asexuele tomboy
- de goede vrouw; aantrekkelijk en gericht op het huishouden
- de aggressive single
- de bitch; sneaky, overspelig en manipulatief
- de verleidster; in eerste opzicht hulpeloos, maar eigenlijk sterk
- de sirene: lokt mannen op een seksuele manier naar een slecht einde
- de courtesane; woont in saloons, cabarets, omgeeft zich in prostitutie
- de heks; erg machtig maar ondergeschikt aan mannen
- de matriarch, het stamhoofd; autoriteit in de familie, ontnomen van seksuele lading

Ze trok de conclusie dat het Amerikaanse publiek decennia lang had aangezien hoe mannen de krachtige, stoere helden uithingen en dat vrouwen daarin de rol van heksen, trutten, moeders en asexuele bijfiguren speelden.

Een ander onderzoek, gericht op een ander publiek, namelijk de tv-kijkers in India, kwam tot dezelfde conclusie. De onderzoekers Krishnan en Dighe keken in 1990 naar de representatie van vrouwen op televisie en telden daarbij bijvoorbeeld dat in fictie-programma's 105 mannen tegenover 55 vrouwen de hoofdpersonen waren, en dat mannen veel verschillende (maatschappelijke) functies bekleedden, maar vrouwen slechts de huisvrouw waren. De karaktereigenschappen van de vrouwen bleven steken op opoffering, afhankelijk, erop uit om te behagen, de wereld slechts zien vanuit familie relaties, emotioneel/sentimenteel, onderdanig en moederlijk.

Door slechts dit beeld steeds te herhalen, ontstaat al snel het idee dat je de vrouw als niets anders kan zien dan zo'n vrouw die eigenlijk niks bij te dragen heeft. Het zien van alleen dit soort vrouwen bevestigt het bestaan van dit beeld als zijnde de vrouw, en dat alles wat je niet ziet, ook niet bestaat. Een ander goed voorbeeld hiervan opende bij mij de ogen.

In de documentaire 'Miss Representation' van Jennifer Siebel Newsom laat zij zien hoe krom onze media eigenlijk is, zonder dat we het doorhebben.

Media heeft als doel eerlijk en evenwichtig het nieuws te brengen naar het publiek, maar zonder dat we het doorhebben maken ook zij keuzes die belangrijk zijn voor de opbrengsten, winst en het tevreden houden van de aandeelhouders. Zeker in Amerika zorgt dat voor keuzes die absurd zijn als je er van een afstand naar kijkt. Het geschreeuw om aandacht en de wildgroei aan 'deskundigen' zorgt ervoor dat de subtiele boodschap verdwijnt en seksisme weer meer aandacht krijgt. Feiten en fictie worden verward, en het feit dat Britney Spears haar hoofd heeft kaalgeschoren is belangrijker nieuws, dan een goed journalistiek onderzoek naar de oorzaak van de crisis in Israël bijvoorbeeld.

Door het herhalen van keer op keer dezelfde lichaamsbeelden, (te) slank en onrealistisch voor het grootste deel van de bevolking, bereiken ze wél de verkoopcijfers die ze binnen willen halen. De marketingbudgetten zijn soms groter dan de BNP's van 80% van de landen ter wereld, dus dat er veel geld mee gemoeid is, is duidelijk. Wat helemaal krom is, is dat de meeste vrouwen in hun leven meer geld uitgeven aan schoonheidsproducten om te voldoen aan het schoonheidsideaal dan dat ze geld uitgeven aan hun opleiding en investering in de rest van hun leven. Uiteindelijk zullen ze aan dat laatste zelfs meer geld overhouden, maar dat is op het moment zelf niet te zien dus niet belangrijk genoeg. Wat telt is je schikken naar het ideaal, en als je anders bent, val je op, en dat is gevaarlijk. Qua cijfers: Amerikaanse vrouwen geven jaarlijks \$12.000 tot \$15.000 uit aan schoonheidsbehandelingen en schoonheidsproducten, en het aantal cosmetische operaties is verdrievoudigd tussen 1997 en 2007. Meisjes van 16 krijgen geen mooie rugtas of nieuwe fiets, maar een nose- of boobjob, terwijl hun puberlichamen nog niet eens uitgegroeid zijn. (NB. Voor een facelift tel je in Amerika even veel geld neer als voor 5 jaar onderwijs aan een openbare

⁷ Barker, C., 2012, *Cultural Studies, Theory and practice*, London: Sage Publications Ltd, pagina 317

universiteit) Daarmee wordt nog maar eens bevestigd dat je van nature eigenlijk niet goed genoeg bent, en dat alles maakbaar is. Niet tevreden? Ach, dan gaan we toch even in je snijden. Zo worden meisjes en vrouwen steeds meer als (maakbaar) object gezien, en zo zien ze zichzelf ook steeds meer. Dit is echt een probleem, want hierdoor verliest men de lichamelijke band met zichzelf, en is de kans op depressiviteit veel en veel groter. Ook eetstoornissen nemen toe, en met het verlaagde zelfvertrouwen, lagere schoolresultaten en de lagere ambitie die daardoor ontstaan, groeit er een hele generatie vrouwen op die waarschijnlijk een stap terug zullen nemen wat betreft zelfstandigheid en het maken van een carrière. Als ik het helemaal verder trek, valt er zelfs misschien een tekort aan topvrouwen in politiek en bestuurslagen te ontdekken, waarvan we nú al vinden dat er te weinig vrouwen te vinden zijn.

Nu zullen die cijfers in Nederland nog wel meevallen, maar in de loop van de tijd zullen deze trends ook in Nederland effect hebben. Nu al valt mij op dat als ik kijk naar achtste groepers of brugpiepers, dat de meeste meisjes mascara of nog meer make-up dragen, een bh 'nodig denken te hebben' en het verschil tussen jongens en meisjes enorm benadrukken. We kennen allemaal de verhalen nog wel van de 'breezersletjes' die in ruil voor een flesje Bacardi Breezer seksuele handelingen pleegden met jongens in kelderboxen in de Bijlmer.⁸

Een ander voorbeeld van hoe de tijd wordt teruggedraaid naar de jaren '50, en het stereotype rolpatroon van de vrouw wordt benadrukt, is te zien in de huidige trend (home cooking/slow food - etcetera) waarbij gezond voedsel en bewust leven de belangrijkste onderdelen zijn in een leven dat je gelukkiger, minder afhankelijk van supermarkten en meer zelfvoorzienend maakt. Kernelementen hierin zijn het zélf koken, geen gebruik van voorgefabriceerde pakjes vol conserveermiddelen en kleurstoffen, maar juist koken met verse en zo veel mogelijk biologische producten. Het genot van het zelf maken en genieten van 'eerlijk' eten is het hoofdelement en dat zou genoeg voldoening moeten geven, je leeft in het nu, je haalt er alles uit voor jou en je mede-eters/je gezin. Trek je vooral middagen lang terug in je keuken en sta je uren uit te sloven voor iets dat in 15 minuten verorberd is. Het is *gezond* en je bent *goed bezig*. Zeker in combinatie met wat yoga, mindfulness en chiazaadjes door je yoghurt. Een onopvallende onderliggende laag hierin is dat vooral de vrouw wordt aangesproken op haar verantwoordelijkheid tegenover het gezin.

"I don't think there is ONE THING MORE IMPORTANT you can do FOR YOUR KIDS THAN HAVE FAMILY DINNER," een quote van Ruth Reichl in het boek "The Family Dinner" van Laurie David. De kapitalen zijn letterlijk overgenomen van hoe het in het boek staat.

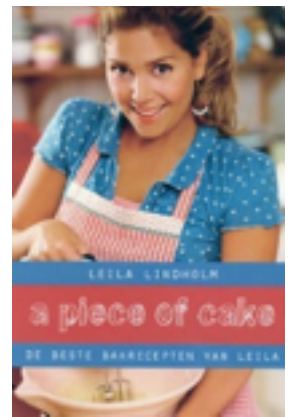
Het allerbelangrijkste dat je als vrouw voor je kinderen kunt doen, is ze een goede start geven door goed voor ze te koken, want alles wat uit de fabriek komt is slecht en dat wil je toch niet voor jouw lieve Sterre, Bente en Storm? Nee, je moet er zelf voor zorgen dat je zeker weet dat ze gezond eten. Je laat je man de barbecue opstoken en zorgen voor echt, puur gegrild vlees en jij... doet de rest.

"The single most powerful thing anyone can do to protect their health, to live a healthy life and to have a healthy future is to go into their own kitchen and cook food themselves." Katie Couric in "The Family Cooks"

"Every meal is a chance to get it right or get it wrong, to approach or withdraw from our ideals. Does anything in our lives matter more than how we set our tables?" zegt Jonathan Safran Foer

Michael Braun noemt het de "Inadequate Parenting Complex", waarbij ouders het gevoel hebben, wat ze ook doen, ze niet op kunnen boksen tegen het idee van alle dingen dat ze *zouden moeten doen* om hun kinderen de beste, veiligste en gezondste jeugd te geven. De kookboeken spelen

⁸ <http://www.volkskrant.nl/binnenland/seks-voor-een-breezer-een-mazzeltje-voor-allebei~a774201/?akamaiType=FREE>

goed in op dit gevoel door vooral te benadrukken dat goed koken je plicht is, en dat al het andere eten ongezond is. Je kunt je gezin het toch niet aandoen om... ze een diepvriesmaaltijd te laten eten?

4. Zijn we gewend aan het seksisme in de media?

Voorbeelden noemen, urgentie aanduiden, bewustzijn creëren

Zeg nou zelf. Als er een vrouw in de krant staat, hoe vaak kijk je dan naar hoe ze er uit ziet? En doe je dat ook bij een man? Onderstaande voorbeelden⁹ geven weer hoe onopvallend de stereotype verslaggeving te werk gaat.

Zomaar een bericht over een première van een film. Maar waarom is de cupmaat van een van de hoofdrolspeelsters van belang?

Lieke van Lexmond, actrice, is in verwachting. Het AD stelt gelijk de vraag of ze dan gaat stoppen met werken. Wordt deze vraag ooit aan een man gesteld, als zijn vriendin/vrouw zwanger is?

⁹ van de geweldige website <http://seksisme.tumblr.com/>

Heel belangrijk detail om te weten dat de mogelijk nieuwe directrice van de BBC een getrouwde moeder met drie kinderen is. Wederom: wordt deze vraag ooit aan een man gesteld?

Typisch voorbeeld van hoe mannen als het krachtige en machtige geslacht wordt gezien (met linksboven de aandacht van vrouwen als logisch gevolg daarvan) en hoe vrouwen pas de aandacht trekken als ze naakt poseren. Ander verkoopt de cover waarschijnlijk niet. (GQ is een voornamelijk op mannen gericht lifestyle blad)

(dit hoofdstuk is nog niet af!)

5. Wat is de (onbewuste) politieke agenda van deze huidige beeldcultuur?

Onderzoeken wie baat hebben bij deze beeldvorming en instandhouding hiervan

Miss Representation: Mediabedrijven hebben voor het eerst in de geschiedenis de macht in handen en dicteren ons wat we moeten zien en vooral kopen. Ze geven ons “wat het publiek wil”, maar in feite heeft niemand gevraagd om het zoveelste entertainment programma waar ‘dikke’ vrouwen worden bekritiseerd en artiesten hun single komen promoten. In de jaren '90 is het tonen van expliciete seksuele beelden van modellen enorm toegenomen, met als doel de kerndoelgroep van mannen tussen 18 en 34 te bereiken. Die groep is het moeilijkste te bereiken, omdat televisie van nature een vrouwenmedium is die toch wel kopen wat ze in de reclame zien. In de jaren '50 werd dit idee als gebruikt om vrouwen wasmachines, ovens en andere handige huishoudelijke hulpjes te kopen om zo het kapitalisme te steunen en het land er na de Tweede Wereldoorlog weer bovenop te helpen. Nu dat is gelukt, moeten mediabedrijven andere manieren vinden om ook de moeilijkere doelgroepen te bereiken.

Door het tonen van halfnaakte, domme (en daardoor grappige) vrouwen die auto's wassen in bikini's of reclames waarin vrouwen om een man heen krioelen die een bepaald merk deodorant gebruikt, wordt keer op keer bevestigd dat je als vrouw maar vooral leuk en sexy moet doen om in de smaak te vallen. De vraag is of de adverteerders zélf niet gewoon mannen van 18 tot 34 zijn, maar dat terzijde.

*“We have no obligation to make history.
We have no obligation to make art.”*

*We have no obligation to make a statement.
To make money is our only objective."*

Michael Eisner, voormalig directeur van The Walt Disney Company. (op basis van een interne memo) (quote uit *Miss Representation*)

Gallagher, in zijn onderzoek *The Portrayal and Participation of Women in the Media*, concludeert dat het wereldwijde beeld dat er van vrouwen wordt geschept vernederend, beschadigend en onrealistisch is. Het beeld dat wij steeds zien is foutief, maar wordt in stand gehouden door mannen én vrouwen, en het probleem is dat wij op een gegeven moment zelf niet meer zullen herkennen wat nog de échte identiteit van de vrouw is, als we klakkeloos deze representaties overnemen en kopiëren.

De beelden die adverteerders ons opleggen leren vrouwen hoe ze écht vrouw kunnen worden: met de juiste lippenstift, schoenen en geschoren benen (haren kunnen écht niet!!) ben je pas de echte vrouw die je moet zijn. Je identiteit wordt gecreëerd door hoe jij je toont aan de buitenwereld. Laat ik maar niet eens beginnen over het beeld van slanke, knappe en (daardoor) succesvolle vrouwen tegenover dikke, pukkelige en ongelukkige vrouwen. Vreemd dat we die laatste groep nooit gelukkig en tevreden met hun dikheid op tv voorbij zien komen?

En geloven dat het niet waar is dat televisie geen duidelijke invloed heeft op mensen, is naïef.

Meerdere keren is het verband tussen gewelddadige televisie kijken en huiselijk geweld aangetoond (noem hier meerdere bronnen, uit het idee M/V, *Cultivation theory is a social theory which examines the long-term effects of television. "The primary proposition of cultivation theory states that the more time people spend "living" in the television world, the more likely they are to believe social reality portrayed on television."*[1] *Cultivation leaves people with a misperception of what is true in our world.*

Developed by George Gerbner and Larry Gross of the University of Pennsylvania, Miss Representation (19:22 op knop rechts) etc.)

dus is het niet onrealistisch te geloven dat ook met andere vormen van representaties het zo zal zijn. Er is zelfs aangetoond dat het veelvuldig tonen van agressieve en seksueel expliciete muziekvideo's de acceptatie van verkrachtingsmythes en seksuele intimidatie bevordert.

In de VS is het zelfs zo dat diverse belangenorganisaties en Media adviesorganen het Congres met klem hebben gevraagd de mediawetgeving te veranderen, maar doordat de politici belangen hebben bij de grote mediabedrijven - ze ontvangen bijvoorbeeld miljoenen steun voor hun campagnes - er nog niets is gedaan hieraan.

In Nederland gaat het gelukkig niet zo ver en heeft de politiek wel degelijk invloed. Zo gaan er zelfs stemmen op om het amusement van de publieke zenders te laten verdwijnen, omdat dat niet de taak van de onafhankelijke staatsomroepen zou zijn. Maar ik vind dat we daar erg mee moeten uitkijken. Voor je het weet kijk je op RTL 5 naar een programma dat is gesponsord door een hip mannenmerk, en vliegen de tieten en andere clichés je om de oren. Dat is soms nu al het geval op RTL 5, ze hebben niet voor niks als slogan 'Meer voor mannen'.

.... (nog niet af)